

Rars en literatura, i menys freqüents en la documentació, els substantius *tap* i *tapa*, no són, però, recents, i no cal dir que en la llengua parlada no devien escassejar quan apareix documentat el verb. Tots dos els tenim ja en el dicc. de rims de JMarc de 1371: *tap* 5 lín. 1293; *tapa* 502, 503; el fet de registrar-los dos cops seguits ell i Aversó (1464, 8, 9) demostra que hi van com a subst. i com a forma del present verbal; Aversó explica que per *tapa* entén també la 'tapadora' no sols altres cobertes: «cosa qui tapa» i «la cosa que hom diu a algú que *tap*» (319.5, 319.11); *AlcM* registra dos exs. en invs. de 1372 i 1378; Busa-N. «tapar al tap: operculo». Ja en el S. XVI sembla que el terme acastellanat o xurro *tapó* s'havia començat a introduir en el val. central, però OPou els posa tots dos «DEL CELLER 10 o BODEGA: lo *tapó* o estapolany o lo *tap* del forat gran de la bóta, que és de suro: obturamentum», OPou (*TbPu.*, 19); alguns divisionistes pretenen que «*tap* no és valencià» (1975): crec que el fonament real és el fet que *tap* en el P. Val. és el 'tapàs' de la terra, sentit en què diem *tapàs* en el Princ., no *tap*, però crec que manca fonament per dir que *tap* no existeixi en el P. Val. quan es tracta del de tapar. Altrament el mot avui és usual de cap a cap del domini lingüístic, fins al capdamunt del Pirineu: «Fem una fiblada a la bóta, i després... —Què hi poseu? —Un *tap* de fust» 25 pall. (Farrera, 1933).

Diversos usos peculiars i idiomàtics. Eiv. «*tap*: tres surcos de huerta», PzCab.; entenc que del fet que en regar posen un tap comú a tres seccions regades per sengles solcs, deuen usar metonímicament el mot anomenant un *tap*, dos *taps*, tants *taps*, quasi a manera de mesura agrària, comprenent cada una un espai de tres solcs. Ser *tap* i carbassa 'ser inseparables, íntimes, dues persones' (Orestes i Pilades etc.): «Sembla estrany que tu, qu'ets ab ell com *tap* y carbassa, ignoris això!», MrnVayreda (*Puny.*, t. III, 82 (69)).

La idiomàtica locució *passar els taps* m'és familiar des de la infància aplicada a coses fungibles, i en particular aliments o begudes, en el sentit d'acabar-se-les del tot: per això jo pensava que es partia de la idea d'obtenir un recipient de líquid quan s'exhauria la ració lícita o comprada; també s'ha dit de la vida de les persones, i això fa pensar en el tap del canó d'una arma disparada després d'atacar-hi la pólvora: «Jurem tots --- tu, Albert, que ets el més castigat, i que jo crec que Déu te castiga --- perquè no en vares *passar els taps* quan ho tenies a mà --- jurem --- enastar-lo --- perquè els corbs se n'afartin»; «*passar els taps* dels trabucaires que queien --- en nostres mans», 35 id., id. XIII, 205 (162); XIX, 220 (282). En tot cas és conegut el caràcter essencial del *tap* en les velles armes de foc: «sempre ho han d'estar adobant --- y posar *taps* de suro als arcobusos u mosquets y que vaça tot ben lluent y ben net», en el manual d'Artilleria de Miquel Parets (c. 1640) I, 8. La locució verbal reflexivament per a 'suïcidar-se': «què m'aconsellas? --- per què no m'aconsellas que'm *passi* els *taps* d'una vega-dal?», Noller (*Bogeria*, 95.8).

Un *tap* es diu en el NE. per 'nuvolada espessa i

tempestuosa': «A deu hores ja no's veyá 'l sol, y vaig sentir un tro cap a la part de La Pobla --- A onze hores --- ja repicaven de debò, y's veyá cap a les serres de Castellà d'En Huc un *tap* que feya feredat: la burinor s'anava atansant ---», id. (*Sang Nova* I, § 4, 27).

Tapa, ja l'hem vist en JMarc i Aversó. Avui és també d'ús general en tot el domini fins al cap dels Pirineus, aplicat, p. ex., a Vall Ferrera al fonell o tapadora del rusc d'abelles (Àreu, 1933). Amb bastantes accs. particulars: peça cobertora de la caixa d'un instrument musical: «la viola --- lo arquet --- les clavilles --- la *tapa*: magadium, ---», OPou (*TbPu.*, 169). En qüestió d'alimentació devia començar per ser sinònim de 'companatge': en un romanço de propaganda dels mossos d'esquadra, S. XVIII: «mireu el rey d'Espanya - si té mossos galans / --- el serveixen lleyals, / los dóna pa y la *tapa*, / de socorro sic rals», MilàF (reco. a Argenton, *Romillo.*, 85.12); d'ací l'actual acc. tavernària. Les cobertes dures del seu llibre (se l'anotava Ed. Fontserè al marge del seu *DOrt.*); «sortint de l'església acabada la missa --- abric de vellut negre --- rosari de sàndals, un devocionari amb *tapes* de pell de Rússia, y un ventall d'esquerdes de marfil ---», JnRosselló (*Manyoc*, 168.1f.).

Pel que fa a les altres llengües romàniques *tapa* només es troba amb el mateix valor en cast., on ja apareix en un gloss. aragonès de c. 1400, i hi està ben documentat des de 1600 (Cervantes, Oudin); no en oc. ant. i en el modern *tapo* és terme nàutic, ço que el fa suspecte de ser un manlleu del català; altrament només roms. *tapà* 'fibla i tap de bóta'; en canvi hi ha *tampa* en port. i gallec.

La forma masculina és peculiar i comuna al cat. amb l'it. *tappo* i port. *tampo*, en aquest en concurrència amb *rolba*. En canvi, en francès hi ha *tapon*, que és estrany a les altres llengües romàniques llevat només el cast., on no n'hi ha documentació medieval, fora del dit gloss. arag. de c. 1400. El joc entre *tap/it. tappo* i d'altra banda fr. *tapon* es pot comprendre admetent que tots tres provinquin de la forma *TAPPO del fràncic, que en uns llocs hauria estat assimilada a la declinació llatina en -o/-ONIS, i així canviat en *TAP-PONE donava fr. *tapon*, mentre que entre nosaltres hauria estat igualada als mots del romànic primitiu en -u pron. -o.

En les llengües germàniques la forma en -o, -ON és pròpia del fràncic —germ. occidental— mentre que el gòtic respon amb -A a les formes en -o de l'occidental. Això ja lliga bastant: el fràncic *TAPPO hauria deixat descendència en francès i italià, el gòtic TAPPA en castellà; i en català, com correspon a la nostra història, hi hauria prolongació de la forma de totes dues llengües germàniques; caldria només admetre, tenint en compte que el castellà no rebé vocab. fràncic, que el cast. *tapon* fos un manlleu del francès, com ho són allà molts termes vinaters (*fonil*, *botado*, *botella*, *tonel*, *barrica*, *bocoy* etc.): el fet que el cast. *tapón* tingui menys extensió semàntica que en cat. i en fr. (en concurrència amb cast. *corcho*), i amb poca i tardana derivació, sembla confirmar-ho (cast. *taponar* no apa-